

Európa Kulturális Fővárosai 2024-ben: Bad Ischl, Bodø és Tartu

Az Európa Kulturális Fővárosai program minden évben a kulturális örökség gazdag szövedékét ünnepli Európa-szerte a különböző városok és régiók történelmi jelentőségének, kulturális életének és művészeti emlékeinek bemutatásával. Minden egyes hely az örökség, a történelem és a művészi innováció egyedülálló elegyét foglalja magában, bepillantást nyújtva Európa sokszínű örökségébe. 2024-ben az ausztriai **Bad Ischl**, a norvégiai **Bodø** és az észtországi **Tartu** kerül reflektorfénybe. Európa Kulturális Fővárosa nemcsak nagy, forgalmas város lehet – idén a program történetének három legkisebb helye viseli ezt a címet.

Bad Ischl – Salzkammergut (Ausztria)

Az Ischl és a Traun folyók találkozásánál fekvő *Bad Ischl* Ausztria alpesi régiójában található. A tájegység huszonhárom önkormányzattól áll, amelyek együtt viselik az „Európa Kulturális Fővárosa” címet. A kevesebb, mint tizenötezer lakosú Bad Ischl császári történelméről híres fürdőváros. 1849-ben *Ferenc József* osztrák császár ezt a kisvárost választotta nyári rezidenciájául. A település elegáns építésze és festői tájai az Osztrák–Magyar Monarchia fényűzését és nagyszerűségét tükrözik. *Ferenc József* és felesége, *Erzsébet királyné* (Sisi) a nyarakat a Kaiservilla kastélyban töltötte. 1914-ben *Ferenc József* ebben a villában írta alá Ausztria–Magyarország hadüzenetét a Szerb Királyság ellen, amellyel kezdetét vette az I. világháború.

A térség azonban már jóval az I. világháború előtt fontos volt, hiszen gazdag bronz- és vaskori örökséggel rendelkezik. Olyannyira, hogy a vaskor egy egész korszakát – a hallstatti kultúraként emlegetett időszakot (i. e. 850-500) – Hallstatt tóparti falujáról nevezték el. A XIX. században egy nagy őskori temető feltárása során a közeli sóbányához kapcsolódó szerszámok és egyéb tárgyi leletek kerültek elő. A város történelme évszázadokon át kapcsolódott össze a sókitermeléssel és kereskedelemmel. A régió számos művészt meghívt. Közülük is kiemelkedik *Gustav Klimt*, aki a nyarakat az Atter-tónál (Attersee) töltötte, és számos, a tó természeti környezete által ihletett műalkotást festett, de itt volt nyaralója *Lehár* Ferencnek is.

A közhiedelem szerint 1849-ben *Ferenc József* tiszteletére a ma is működő *Zauner Cukrászdában* (*Zauner Konditorei*) készítették először az islert. A süteményt valóban itt találták fel, de csak több mint száz évvel később: egy *Richard Kurth* nevű cukrász alkotta meg az 1950-es években.

A Salzkammergut régió Európa Kulturális Fővárosaként négy programsorozatban mutatja be a jövőre vonatkozó elképzeléseket, a hatalom és hagyomány, a hagyományörző és kortárs művészet összefüggéseit, valamint a kultúra sokszínűségét.

Bad Ischl magyar testvérvárosa *Gödöllő*.

Bodø (Norvégia)

Háromévente Európai Unión kívüli országok települései is meghívást kapnak, hogy pályázzanak az Európa Kulturális Fővárosa címre. *Bodø* Észak-Norvégiában található város, mely a legészakibb fekvésű hely, amely valaha az Európa Kulturális Fővárosa címet viselte.

Bodø az északi sarkkörön túl, lélegzetelállító tájak között fekszik, és körülbelül ötvenezer lakosa van. Norvégia egyik legszeleesebb városa-ként tartják számon, mivel a félsziget, amin fekszik, a Norvég-tenger felől védtelen. Teljes hóborítottsága ritkaságszámba megy, ami nem csak a szél, hanem inkább az északi szélességéhez képest enyhe tél következménye. A világon a legerősebb árapály *Bodø*től 30 km-re keletre, a *Saltstraumen* nevű tengerszorosban figyelhető meg.

A XIX. század elején a halászatnak és a hajóiparnak köszönhetően fejlődött faluból várossá, majd a múlt században két lépcsőben nyerte el jelenlegi határait a szomszédos *Bodin* hozzácsatolásával. *Bodø*ben működik a Norvég Királyi Légierő egyik bázisa, amely a hidegháború alatt nyert kiemelt fontosságot, és itt található a *Norsk luftfartsmuseum* (Norvég Repülési Múzeum) is. A városban található az ország két rendőrakadémiájának egyike és az északi országrész legnagyobb bevásárlóközpontja, A valamivel több mint negyvenegyezer lakosú *Bodø* ad otthont Norvégia első filmszínházának, az 1908-ban megnyílt *Fram Kino* mozinak. A város büszkesége az 1916-ban alapított *Bodø/Glimt* labdarúgó klub is. Ez a legészakibb olyan klub, amely európai nemzeti bajnokságot nyert. A csapat ugyanis 2020-ban, 2021-ben és 2023-ban is megnyerte a norvég bajnokságot, azaz az Eliteserient. *Bodø* egyetemi város, és mint ilyen, számos nyári fesztiválnak ad otthont,

2024-ben *Bodø*ben és egész Nordland régióban több mint ezer eseményre kerül sor, amelyeknek középpontjában a fiatalok állnak. E programok fő helyszíne a 2014-ben megnyitott *Stormen Kulturkvar-talet* (Stormen Kulturális Negyed) és annak koncertterme, színháza és könyvtára lesz.

Tartu (Észtország)

Tartu Észtország második legnagyobb városa, amelyet az ország szellemi fővárosaként is emlegetnek. Tartu története az V. századra nyúlik vissza. A VII. századra a Toome-hegyen már erődítmények álltak, és a

középkorban püspökvárnak is helyet adott. A kijevi uralmat felváltó német korszak alatt a város csatlakozott a Hanza-szövetséghez, a kivitel jelentős részét a borostyán alkotta, ami gazdagon fellelhető volt a balti-térségben. A XIX. század végéig a város inkább német nyelvű volt, beleértve a kultúrát is. Az egyetemen is a német nyelv dominált. Ez az elsődlegesség csak a XIX. század végére ért véget.

Az évszázadok során Tartu svéd, lengyel és orosz uralom alatt állt, ezért több neve – *Tarbatu*, *Dorpat*, *Derpt* és *Jurjev* – is volt. A város mai, piros-fehér zászlaját az akkori lengyel királytól, *Báthory Istvántól* kapta. Észtország 1918-as függetlenné válása óta a város a Tartu nevet viseli.

A Toome-hegyen ma olyan nevezetességek találhatók, mint a *tartui székesegyház*, az Észt Legfelsőbb Bíróság és az *Angyalok hídja*.

A városban működik az ország legrégebbi egyeteme, amelyet még *I. Gusztáv Adolf* svéd király alapított 1632-ben, és itt kezdték meg tevékenységüket az első újságok, illetve kulturális egyesületek. Tartu élénk kulturális élettel büszkélkedhet. A *Tartu Kunstmuuseum* (Tartui Művészeti Múzeum) az észt művészet sokszínű gyűjteményét mutatja be, amely a nemzet különböző korszakokon átívelő művészi fejlődését tükrözi. Itt található az *Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseum* (Észt Sport- és Olimpiai Múzeum) és a *Tartu Linnaajaloo Muuseumid* (Tartu Városi Múzeum). Az 1870-ben alapított *Vanemuine Színház* Észtország egyik legrégebbi színháza. Tartu legfőbb büszkeségei közé tartozik az *AHHAA Tudományos Központ* is. Az intézményben a tudomány szórakoztató oldalát mutatják be. A balti államok egyik legnagyobb tudományos központja interaktív kiállításokkal, műhelyekkel – például fagyalt- és csokoládé-laboratóriummal – illetve népszerű tematikus eseményekkel teszi izgalmassá a tudományt minden korosztály számára. Tartu híres első osztályú fürdőhelyeiről is. Az *V Spa* vízi- és szaunavilágával, valamint az *Aura Vízi Park* a maga különféle szaunáival, pezsgőfürdőivel, szórakoztató vízi mutatványaival és úszómedencéivel csalogatja a látogatókat.

2024-ben a közel kilencvennyolcezer lakost számláló Tartu a „*Túlélés művészete*” elgondoláshoz kapcsolódó rendezvénysorozatot valósít meg. A kiállítások és egyéb programok a szomszédos hatalmak közötti összeütközések során számos alkalommal elpusztított és újraéledt város viharos múltját idézik fel. (Tartu 1704-1721 között a nagy északi háborúban szinte teljesen megsemmisült.)

A több mint ezer esemény e mellett olyan ismereteket, készségeket és értékeket tár elénk, amelyek a jövőben segítségünkre lesznek abban, hogy jó életet élhessünk.

Vízer Balázs